

Helena
Puhara

Strajnićevo djelo: doprinos polemici o očuvanju naslijeđenog i usmjerenosti prema suvremenom

Kosta Strajnić, Život i djelo – zbornik radova povodom 120. godišnjice rođenja i 30. godišnjice smrti Koste Strajnića, (ur.) Ivan Viđen, Dubrovnik – Zagreb, Matica Hrvatska – Ogranak Dubrovnik/ Institut za povijest umjetnosti, 2009., 337 str.
ISBN 978-953-6316-75-5 / ISBN 978-953 – 6106-82-0

U izdanju Matice hrvatske – Ogranak Dubrovnik i Instituta za povijest umjetnosti tiskan je Strajnićevo zbornik radova koji prati znanstveni skup, održan 2007. godine, u čast Kosti Strajniću, a povodom 120. godišnjice njegova rođenja, odnosno 30. godišnjice smrti.

Urednik zbornika, kao i inicijator znanstvenog skupa, mladi je entuzijast i povjesničar umjetnosti Ivan Viđen.

Sam zbornik koncipiran je u dva dijela: u prvom nalazimo radove predstavljene na skupu, a u drugom razne priloge, bili to nekrolozi, Strajnićevo publicirani tekstovi ili prikazi već spomenutog skupa i novih, obogaćenih izdanja Strajnićevih djela.

Ovaj zbornik, osim vrijednih i zanimljivih tekstova koje donosi, važan je i kao inicijalna kapsula mogućih novih promišljanja grada, zaštite njegove baštine i priloge “za umjetničku arhitekturu novog Dubrovnika¹”. Jer upravo danas, čak i više nego one 1928. godine kad se Strajnić nastanjuje u Dubrovniku i kaže “... Dubrovnik danas, na žalost, živi životom običnog provincijskog grada koji, izgleda, nema ni volje, ni energije, ni ambicije za intenzivnijim duhovnim životom”,² osjećamo istinitu oštricu tih riječi.

Interesi u povijesno – umjetničkom okviru Koste Strajnića, koji je znanja iz slikarstva, povijesti umjetnosti i estetike stjecao u Beču i Zagrebu, vrlo su široki (likovna kritika, zaštita spomenika, muzeologija...) te shodno temi i njegovi doprinosi variraju, o čemu i govore radovi tiskani u zborniku.

Uvodni rad Sanje Žaja Vrbice posvećen je Strajniću kao osnivaču Umjetničke galerije i generatoru suvremene likovne scene u Dubrovniku. Gotovo čitava četiri desetljeća, između tridesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća, u nedostatku umjetničkih atelijera, u svom domu organizira poduku i druženje s mladim talentima i svojim nesebičnim pedagoškim radom zaslužan je za razvijanje i percepciju suvremene umjetnosti u Dubrovniku.

Vinko Srhoj piše o Strajniću i ideji nacionalnog stila u umjetnosti, njegovu zagovaranju kroz djelovanje udruženja Medulić i Meštrovićeva *Vidovdansskog ciklusa* te o oštrim polemikama s Matošem, i mnogima drugima, oko istoga tog pitanja. Kako se mijenja politička situacija nakon Prvoga svjetskog rata, tako i Strajnić pomalo napušta ideju nacionalnog stila i sve se više u usmjerenju mladih umjetnika okreće poticanju

¹ Kosta Strajnić, Za umjetničku arhitekturu novog Dubrovnika, u: *Tribuna* (1930. -1931.).

² Kosta Strajnić, Za umjetničku aktivnost Dubrovnika, u: *Dubrovnik*, 1 (1929.), 15.

kolorističkih vrijednosti na tragu postimpresionizma i pratećih stilova, nezainteresiranih za isticanje nacionalnog identiteta.

Na ovaj rad odlično se nadovezuje prilog Irene Kraševac koji govori o umjetnosti u službi političke ideje viđene, između ostalog, i u Strajničevu propagiranju Meštrovićeva djela, naročito *Vidovdanskog ciklusa*.

Jasna Galjer donosi Strajničev prilog afirmaciji novih tema u hrvatskoj likovnoj kritici (grafičko oblikovanje, umjetnički obrt, suvremena arhitektura, pitanje žena u umjetnosti).

O kratkotrajnom djelovanju mladog Vinka Glanza, Plečnikova učenika, zaposlenog (zauzimanjem Koste Strajnića) u službi općinskog arhitekta, saznajemo iz rada Antuna Baće. Osim projekata za kuće Lujak i Bacelj, Glanz je izradio i projekt regulacije trga pred katedralom s prilazom Pustijerni, rekonstrukciju pjevališta i otvaranje dvaju prozora na pročelju crkve Gospe od Milosrđa u Gospinu polju te nacrt Spomen-križa na Srđu, u suradnji s Jožom Plečnikom. Gledamo li, s konzervatorskog aspekta, Glanzove projekte koji interveniraju u povijesne strukture (naročito regulacija trga ispred katedrale), danas nam se oni čine preradikalni.

Također na poziv Koste Strajnića, u Dubrovnik dolazi arhitekt Nikola Dobrović. S pojmovima tehničke, funkcionalne i retoričke održivosti Dobrovićeve arhitekture, preko dvaju izvedena djela na dubrovačkom području, hotela Grand na Lopudu i vile Adonis u Dubrovniku, upoznaje nas Krunoslav Ivanišin.

Nikola Dobrović predmet je interesa i Živojina Kara Pešića, kao i Nore Mojaš, koja opet na primjeru arhitektova dubrovačkog razdoblja naglašava cjelokupni pristup projektiranju, od arhitekture do dizajna, kako namještaja, eksterijera tako i jednostavnih, dekorativnih elemenata fasade i otvora.

Frano Dulibić piše o Strajnićevoj "Izložbi karikatura i satiričnog muzeja" otvorenoj 1937. godine u Sponzi i ideji o otvaranju muzeja humora, što bi, da se ostvarilo, bio prvi takav muzej u svijetu.

S dubrovačkim Nadleštvom za umjetnost i spomenike, putem rada dvaju istaknutih članova, osnivača Marka Murata i njegova mlađeg kolege Koste Strajnića, upoznaje nas Ivan Viđen. Kako on kaže, Strajnića za konzervatorski rad u Dubrovniku, na Muratovo traženje, preporučuje Ivan Meštrović. Neposredno po svom dolasku Strajnić piše dva značajna članka, *Za umjetničku aktivnost Dubrovnika* i *Spašavajmo Dubrovnik – čuvajmo njegov historijski i umjetnički karakter*, u kojima objavljuje svojevrsni program svog djelovanja.

O jednoj maloj, ali važnoj konzervatorskoj intervenciji tog dvojca saznajemo od Vinicija Lupisa. Riječ je, naime, o oltaru Navještenja iz dubrovačke katedrale, sastavljenom od dvaju oltara (iz benediktinskog samostana Gospe od Kaštela i dominikanske crkve Gospe od Rozarija) koji se trebao zamijeniti novim, neostilskim, iz Bilinićeve radionice, do čega zalaganjem Murata i Strajnića nije došlo.

Zanimljivu korespondenciju između Cvita Fiskovića i Koste Strajnića u razdoblju od 1942. do 1952. godine donosi Vicko Fisković. U tim pismima uglavnom je riječ o Strajničevu interesu spram kolekcioniranja ikona, njegovoj bogatoj zbirci, praćenju ikona na tržištu umjetnina. No, ipak je najviše pisama o pripremama za inventarizaciju grafičke zbirke Baltazara Bogišića u Cavtatu, o čemu nas minuciozno obavještava Stane Đivanović u svojoj "muzeološkoj uzgrednici".

Denis Vokić na temelju poznate polemike Strajnić – Brajević, koja je trajala nekoliko mjeseci, s prijelaza 1930. na 1931. godinu u časopisu *Novo doba*, a nakon čega je i objavljena u knjizi *Misli o čuvanju dalmatinske arhitekture*, iznosi razvoj i današnju metodologiju konzervatorsko-restauratorske struke.

Antun Karaman pak govori o pedagoškom djelovanju Koste Strajnića putem svoje "slinarske škole". Naime, kroz Strajničevu kuću, iznimno bogatu biblioteku i zbirku slika te druženje s već afirmiranim slikarima, Strajničevim prijateljima, mladi dubrovački umjetnici imali su neposredan susret sa suvremenošću.

Tonko Maroević donosi mali pregled djelovanja Koste Strajnića, kao i svoje impresije o susretima s tada već osamdesetogodišnjim Strajničem.

Uza Strajnićeve tekstove u Prilozima i bibliografiji, zanimljiv je i veliki broj slikovnih priloga te mnoštvo Strajnićevih portreta.

Ovaj zbornik značajan je doprinos ne samo reanimiranju Strajnićeve djela nego i isticanju nužnosti polemike u očuvanju naslijeđenog, kao i usmjerenosti prema kvalitetnom suvremenom, što ovaj grad zaslužuje. ✕